

ادبیات عمومی و مجموعہ سی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۱ ۱۸ ذی الحجه ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۶ تشرین اول ۱۹۱۷ نومرو ۵-۳۶

سلیمان پاشا زاده سامی (سلیمان نسیب) بکک ارتحال مؤسفی

مکتمزك اك بيوك ارباب حيتندن ، اك اي و اك ناموسلى ارکان عرفانندن و (ادبیات عمومیہ مجموعہ سی) نك حاملرندن سلیمان پاشا زاده سامی بك استادمزك بوبایرام ارتحالیه سرورمن غم و ماتمه مبدل اولمشدر .

سامی بك مملكتی ، ملتى حقیقی بر عشق ، جدی بر ایمان ایله سه‌وردی . زمانزده فطین آدم چوقدر . لکن ، مع‌التأسف ای آدم آزدر . ايشته سامی بك مرحوم بوزمه‌قليله‌یه‌داخل ایدی . کندیسى قدر ناموسكار ذوات طانیورز ؛ لکن آندن زیاده عقیف بر کیمسه‌ی بیلمیورز . سامی ، ایده‌آل صاحبی ایدی . احتراصات مادیه‌دن نفرته‌مفطور اولان استادمز غایه‌تصوراتی اوغورینه هر شیئی فدا ایدیوردی . جداً متقی ، حق متورع اولان محب مغفورمزك صوك زمانلرده فعالیتی (ملی تعلیم و تربیه جمعیتی) نك تکملاتنه معطوف اولمشدی .

سامی بك مرحومك (سلیمان نسیب) نام مستعاريله نشر ایتدیکی دقیق و رقیق نشیده‌لرله (مثلاً کچن نسخه‌مزده مندرج « اردویه » عنوانلی شعر دلنشین ایله) ادبیات جدیده‌مزده پایه‌استادی بی احراز ایتدیکنی ذکر ایتمك بيله زانددر .

سامی بك ، مشهور سلیمان پاشانك اوغلی اولوب باباسنه ، آنك خاطره مؤبده‌سنه بك مربوط ایدی .

بالجمله فضائل جامع و حائز اولان سامی بك هنوز اختیار دکلمکن غیوبت ابدیه‌سی حقیقه بر مصیبتدره مشارالیه ، بو مجموعه بی صورت فعلیه‌ده حمایه ایتکده ایدی . بناءً علیه ، بو بیوك رفیقمزك ارتحالیه مجموعه‌مز ایکی قات مؤلدر . بو هفته کی نسخه‌مزده مندرج بر مقاله کندیسنه خطاباً یازلمشدی . سامی بك ، آکا جواب ویره‌جک و مطبوعه‌مزده بر مباحثه علمییه سبب اوله‌جقدی . لکن ، افسوس ! سؤالز جوابسز قالمق محرومیتنه اوغریور .

سامی بك مکتب ملکیده‌ده جدی بر تعلیم و تربیه کوردکدن صکره معارفه انتساب ایتش واوزون مدت جزائر بحرسفیده ، خداوندکار ولایتلری معارف مدیریتلرنده ، دارالفنون مدیریتنده ، مجلس معارف و تألیف و ترجمه هیئت اعضاقلرنده بولونمشدی . دور سابقده سامی بك مرحوم بالخاصه دوچار غدر اولمشدی . سامی بکک وفاتی طولانیسيله مشارالیهك بك محترم ایکی همشیره‌سنی ، زاده عزم واجتهادی اولان (ملی تعلیم و تربیه جمعیتی) نى و مجموعه‌مزى شایسته تعزیت کورورز .

ملی تاریخ ، تنقیدی تاریخ

— سلیمان پاشا زاده سامی بك استاد حزه نامه مكشوف —

أوروپاده، خصوصیه طباعتك اختراعتدن صكره تأليف ايدلش آثار تاريخيه كوزدن كچيريله جك اولورسه آكلاشيليركه بونلرك جمله سی هان هان شو ايكي قسمه داخلدر :

۱ — ملی (ياخود تعليمی didactique) تواریخ ؛

۲ — تنقیدی (ياخود تجری érudit) تواریخ .

بونلرك ايکسی ده من جهة طوغری ، لازم و مفیددر . اقسام مذکورهدن برینه طرفدار ، دیگرینه خلافکیر اولوق نوعما بر تعصبدر . واقعا بوايکيسندن بری مبالغه لی، ياخود حقائق محضه یه مغایر اوله بیلیر . لکن حقیقه بوعدم مطابقت قطعی دکل ، صوری و بلکه ده جعلیدر . بر حکیمك پك كوزل سويلديكي کي [لافونتهن] ك « آغستوس بوجکی ايله قارنجه حکایه سی » حقیقت محضه نقطه نظرندن سقطدر . بویله شیئ اوله ماز . ايكي بوجك محاوره ایده من . بونكله برابر قرانسز افسانی مشهوری بوقصصهنده بیوك و مفید بر حقیقتی تدبیر ایتشددر .

بونك کي (آپوه = داستان) طرزی بیله غایه سنه عطف نظر ایدیلنجه طوغریدر ؛ یالکز بیلش اوله لم كه بوطوغریلق نسیدر ؛ یکجهتدر ؛ پك او قدر ذی شمول دکادر ؛ یالکز فائده لیدر ؛ بونك ملته ضرری اوله ماز . هر مفید ، بر نقطه نظرندن ، طوغریدر .

ملتك ارقاسی ، ملتك تمیه سی کر کدر . آنك ایچون تاریخك - اولدینی کي دکل - فقط مقصد و غایه اعتباریله تدوینی و اویله جه تدریسی بر مسلکدر .

بر صنعتکار بر لوحه وجوده کتیره جکی وقت اکر غرضی - ره آلیم - دکلسه آکا طبیعتك چیرکین و کریه جهتلرینی دزج ایتمز . بر قوزی تصویر ایدرکن آنك کوبره سنی عقلنه کتیر من . حیات عائله نك تقویه سی املیه بر تابو رسم ایدیور ، ياخود بر رومان قلمه آلیورسه ، اصلا و حاشا ، هر عائله ده بولونسی طبیعی و بلکه ضروری اولان اویغونسز لقلری بیانه یلته نمز . هدف ، اجتماعی بر منفعتدر . بوساحه ده ، آرتق ، « صنعت ایچون صنعت » نظریه سی بالالتزام احاله ایدیور . بو غایه نك استهدافیله یازلش مهم ، کوزل ، خصوصیه فائده آور تاریخلر وارددر . مطالعه لری حیات و حسیات ملیه یی تقویه ایدر . اسلافدن هربری ، بر بیوك آدمدر . هر عسکر ، بر قهرماندر . هر قهرمان ، فوق البشر بر موجوددر . ماضی ، عظمتلیدر . بوکي تاریخلره تنقید و تبحر کیره من . ماضینك آلتنه بر فویا قونمشدر . او ، کچمش پارلاتیر .

بر جوق کیمسه لر ، بلکه هر کس ، بوله نلرك مساویسنی آکمتی ایسته من ؛ کچنلرك دائما مناقب خیریه لرینك یاد ایدله سنی آرزو ایدر . اذ کروا موتا کم بالخیر . خصوصیه محروم پدر و مهجور مادر قالان یتامایه دائما کدشتکانك حسناتی تکرار ایدلیلیدر که کندیلرینه طریق فضیلتده رهبرلك ایدلش اولسون .

بناء علیه برنجی قسم عد ایتدی کمز تاریخ ، بر درس اخلاقدر ، بر مشق فضائلدر ، بر مقویدر ، بر اکسیر روحیدر . بونك تنقیدی تاریخ ايله بعض مرتبه فرقی اوله بیلیر . کلم الناس علی قدر عقولهم ، بیورلش . اکثریت جمهور ، عامه اطفال ، علمك مرتبه قصواسنه وارمیانلر ویا بوکا

مجبور اولیانلر فلسفه و حکمتی ده ، تاریخی ده بدین اولق ، حقائق اشیا قارشیسند فتوره اوغرامق ایچون او قوماملیدرلر . بونلره کوره تاریخ سرتاپا بر دانستاندر ، تقریباً بر شهنامه فرهوسیدر . موسیقی و تیاتروده تاریخ ایله متوغل اولدینی زمان « ره آلیست » اولماز ، ملی وحقی « رومانئیک » اولور . پرده آچیلور ، قارشیمزه [واغنه ر] ک [پارسیفال] ی کلیور . او یله بر منظره و صحنه ، او یله لباس و اشخاص ، او یله بر رهنک و آهنک ، او یله محاورات و مناقشات ، او یله نغمات و ترنمات که بونلر تاریخده ، تاریخ لندده ، حقیقتده ناموجوددر . یالکز [واغنه ر] خصوصی بر مقصدینک حصول بوله سی ایچون [پارسیفال] قصه و یا اسطوره سنی تاریخدن استعاره و آندن استفاده ایتمش ، ایشته او قدر . . .

شاعر طوسینک شهنامه سی ، [اومیروس] ک ایکی سرکار بدیی ، الی آخره ، هپ بویولده قلمه آلمشدر .

لکن طرز معتادنده افسانه انسالره کافی کلز . رشد منطقیلری تحقق ایدنلرک بر آزده تاریخه احتیاجلری وارددر . فقط بتون بتون تنقیدی و تحلیلی ، علمی و بیطرف تاریخده بلکه هرکسه بر آز فضله کلیر . حافظ شیرازینک هم دردی اولیانلره پیاله پیاله ، باده صد ، ساله تقدیم و اساله ایدیلرسه بونلر شعورلرینی درحال قاچیره جقلری کبی ، متصوفه و فلاسفه نک هم بزمی بولونمایانلره ده مجله مجله ، اومؤبد و محله ، فرسای حس و خرد رموز حکمت صونواینجه استغراق و جنت هان دعوت ایدلش اولور . فلسفه صرفه ، تاریخ تحلیلی کبی یوکسک مباحثک مبتدیلر ایله مناسبتی یوقدر . هله بونلرک مکتبلرله اصلا بر علاقه سنی تصور ایدهم . جف القلم دیه بیلرم که مبادی یه مفتقر اولانلر ایچون بونلر علی الا کثر مضردر .

فقط ، عجبا ، بواسیابدن طولایی فلسفه صرفه و تاریخ تحلیلی محکوم احوال و تراخی می اولمیدر ؟ خایر ! بو تقدیرده علم و فن طورور ، ترقی و مدنیت طورور ، وطن و ملت طورور . ایشته مشهور [قونخ - فو - تسه او] بیکلزجه سنه دن بری جینی بویله بر مصیبت توقفه گرفتار ایتشدی . تحلیلی و تنقیدی تاریخ ایلری یه کتورلرزه ، بر ملتده ، بر سیاسی یتیشه من . فضائل و مساوی ملیه آگلایشله ماز . امراض ملیه یه بر نوش دارو بولونه ماز . و بونلرک فوقه چیقارق دیه لم که بشرک بلکه مابه الامتیازی اولان علم و فهم احقاق حق ایدهم من . (ماضی) یی آکلامه مق ، (حال) ایچون بر کفران نعمت اولور . صکره ، نه ایچون دنیا یه کلیورز ؟ کاشات و بشر دنیلن معمارک وجودندن خبردار اوله دن ، سر تکوین و تکامل نوع آدم اطلاق اولونان مباحثک موجودیتندن بعید بر برزخده یاشامق و طاقبت ثولک . . . طوغریسی بویله بر حیات ، بلکه مدلول حیوانیسیله بر حیات در ؛ فقط معنای انسانینی ایله بر حیات دکلدرد .

بر آز یوکسک و کنیش دوشونمکی معتاد ایدینه لم . سیسته ملرک ، مسالک عنیده فکریه نک زنجیرینه پابند اولیه لم . هر فکره ، هر شیئه حقنی ویره لم . قبول ایتسه ک بیله هر نظریه یه حرمتکار اوله لم . ملتجه ، مثلاً ، تنقیدی تاریخه وقف حیات ایدرک افراطه ، یا خود ، فرضاء ملی تاریخه حصر مشغله ایله تفریطه کیتیه لم .

اوقویه بیلدیکمز اوروپا لسانلرنده کی آثار تاریخیه ، یوقاریده دیدیکمز کبی ، هپ بوا یکی قسمه داخلدر . و امین اولیکز که کندیلرینی صایان مؤرخلر بر برینک حقنی طائیمشلدرد . بونلردن بری مؤاخذه و تنقید ایدلک لازم کلیرسه ، صنف و طبقه سی دائره و داخلنده محاکمه ایدیلور . یوقسه ،

ملی تاریخ اصولیه تنقیدی تاریخ ، یا خود معکوسی مؤاخذه ایدلر . فرانسزجه یازماش بر منظومه نك ، وزن عروض قواعدی موجبجه محاکمه ایدیلیمیه چکی کی .

(ملی تعلیم و تربیه جمعیتی) نده بر مقصد ملی ایله تاریخی ، جغرافیایی ، فنون شتایی اوقوته حق سکنز . مقصد کزی یالکز تقدیر دکل ، حق تجیل ایدرم . ترکر ، بر آرز « آله قتریزه » ایدلمکه محتاجدرلر . بونلره معالی ملیه دن ، فضائل وطنیه دن ، خصائل عرقیه دن ، اسلافک علویتلرندن بول بول بحث ایده بیلر سکنز . وجدان ملی بوصورتله - بر قات دها - بیدار و بدیدار اولور . غیرت ملیه انجلا ایدر . عامه یه حسن مثال اوله حق آرلر یتیشیر . بو ، بر وظیفه اجتماعی ایدی . ایشته سز آنی ایضا ایدیور سکنز .

فقط دیگر بر وظیفه اجتماعی و ملیه ده ، بونکله متوازیاً ، فکر تنقیدی و تحلیلی به قوت ویرمک ، ملتزمی ، تاریخمزی دساتیر فنیه مقتضاسنجه تتبع و مطالعه ایتمکدر . او ، بشقه بر ایشدر . بونک ، مقاصد تدریسیه و تعلیمیه ایله بر آلیش ویریشی ، ظن ایدرم که بوقدر . فرانسه ده instruction civique کتابی یازانلر ویا « ناسیونالیزم » منتسب اولانلر [آلیزه ره قلو] کی دوشونمز . بو جغرافی بی منند ، مثلاً ، اجدادی غولوالرک نواقصنی تحری ایدرکن بر [ده روله د] ، [تروغلودیت] لرك تعاقب حیاتنده بر تسلسل فضائلدن بشقه برشی کورمن . امین اولیکز که [ره قلو] ده ، [ده روله د] ده خفیلدرلر . تناقضی اراثة ایدن مسلکریخی بر نقاد مدقق تألیف ایده بیلر .

مطالعاعده بر خطا اولوب اولمادیغنی ، سامی بك اقتدی ، سزدنی صورار و فکریکزی بر فخره ایله مجموعه کزه بیلدیرمک لطفنده بولونه کزی رجا ایدرم . باقی تحیات و تعظیماقتدضر .

یکی کوی عیداضحی ۱۳۳۵

مهول نوری

هفته لقی تاریخ حرب و سیاست

[۲۵ ایلول — ۱ تشرین اول ۱۹۱۷]

صوک هفته ، بایرام تعطیلیمزه مصادف اولقله برابر ، بزم ایچون شایان دقت مسائل داخلیه بی احتوا ایتدی . اولکی هفته (اتحاد و ترقی) فرقه سنک سنه لک قونفره سی ، کاتب عمومینک کچن سنه کی وقوفا ته دأثر مجمل بر راپوریلر ، کشاد ایدیلرک اون کون قدر مذاکراتنه دوام ایتدکن صوکره کچن هفته فرقه رئیس همومیسى صدراعظم طلعت پاشا حضرتلرینک برنطق مهمیله اجتماعنه نهایت ویرمشدر . قونفره مملکتتمزده عشاثرک اسکاننه ، بر (آثار ملیه) مدیریت عمومیه سی ایله معاونت همومیه وبصیرت اجتماعی مدیریتلری تشکیکنه وسأثره به دأثر مهم قرارلر اتخاذ ایتدی .

صدراعظم پاشا حضرتلرینک نطقلرنده حربیه دخولزه وحرب غایه لریمزله آمال صلح پرورانه مزه ، ارمنیلرک و یهودیلرک مناطق حربیه دن نطقلرینه دأثر پک مهم تفصیلات ویرله کدن صوکره ، مملکتتمزک آنجق علم و اخلاق سایه سنده یوکسله بیله چکی درمیان اولونمشدر . نادراً تصادف ایدیلرک درجه ده مهم اولان بونطقدن شو پارچه لری اقتباس ایدیورز :